

Таким чином, експерт робить остаточний висновок тільки коли вивчений весь комплекс захисних елементів. Цікавим є факт, що зображення на більшості підроблених грошових знаків України виконано репрографічними способами друку: основне зображення банкнот – способом струменевого друку, окремі реквізити – способом електрофотографічного друку.

Перелік судових експертиз, які проводяться з метою отримання даних, які мають важливе доказове значення, не є вичерпним. Слідчі можуть призначати різні види судових експертиз, такі як дактилоскопічні або біологічні експертизи, обумовлені можливою наявністю залишених потожирових слідів рук на підроблених грошових знаках України.

Список використаної літератури

1. Техніко-криміналістичне дослідження документів: навч. посіб. / авт. кол.: О. В. Воробей, А. В. Кофанов. К. : Нац. акад. внутр. справ, 2011. 312 с.
2. Как изготавливают деньги в Украине: ТОП-5 интересных фактов с фото: БАНКИ E-COMMERCEFINTECH: URL: <https://lawbook.online/osnovyikriminalistiki/kriminalistichne-doslidjennya-sposobiv-70182.html>
3. Біленчук П.Д., Лисиченко В. К., Клименко Н. І. Криміналістика: підручник. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Атіка. 2001. 544 с.
4. Печерська І.О. Судово-технічна експертиза документів в розслідуванні злочинів пов'язаних з підробкою грошових знаків України Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття. Харків. 2020. С.187-192.

Мазур Марина Іванівна,
курсантка 3-го курсу ННІ № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Антонюк П.Є.,**
професор кафедри криміналістики та
судової медицини, к.ю.н.

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Однією з найбільш розповсюджених слідчих (розшукових) дій при розслідуванні кримінальних правопорушень є допит, який проводиться з метою отримання повних та правдивих показань про події та факти, що мають значення для встановлення істини в кримінальному провадженні. Допит є основним способом отримання інформації про подію, що сталася, показань свідків та потерпілих, які нерідко покладаються в основу висновку про причини події, мотиви та винність конкретних осіб. Але на жаль, нерідко суб'єкти розслідування підходять до організації та проведення допитів без

достатньої відповідальності та припускаються тактичних помилок, які негативно впливають на подальший хід розслідування.

На наш погляд, особливого значення саме ретельна підготовка до проведення допиту важлива при допиті неповнолітніх учасників кримінального провадження. Це обумовлено не лише тактичними особливостями такої слідчої (розшукової) дії, а також специфікою процесуальної процедури її проведення: наявністю обов'язкових учасників - законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря (ст.ст. 226, 227 КПК України).

Складний і багатогранний характер допиту неповнолітніх полягає в тому, що він охоплює собою процесуальний, тактичний, організаційний, психологічний, педагогічний та етичний аспекти. На нашу думку, вибір тактичних прийомів допиту цих осіб обумовлена особливостями їх вікової психіки й, відповідно, механізмом сприйняття подій, що відбуваються, а також особливостями формування показань в цілому. Вчені-психологи відмічають, що для неповнолітніх характерні: недостатній рівень знань, розвитку, обмежене коло навіть загальноприйнятих понять, відсутність належного досвіду, професійних знань, піднесений емоційний стан під час сприйняття та некритичне відношення до сприйманого, нездатність правильно оцінити вчинки, «молодіжний» стиль поведінки, своєрідний сленг, підвищена схильність до навіювання, фантазування [1].

Формування показань неповнолітніх являє собою складний психологічний процес, що характеризується: повним і точним сприйняттям конкретних подій і обставин за допомогою органів чуття і свідомості; запам'ятовуванням сприйнятого; переробкою і утриманням його в пам'яті; згадуванням і правильним відтворенням в ході допиту повних і достовірних даних про подію та обставини, що сприймалися.

До вікових психологічних особливостей неповнолітніх можна віднести наступні: підвищена конформність; психологічна залежність від предметного світу, що слугує регулятором відносин всередині вікових груп; схильність до особливих стереотипів, які мають зовнішній прояв; негативізм; жага до пригод і цікавості; легковажне ставлення до людських вад і слабостей; довірливість та інші [2].

З метою отримання максимально ефективного результату під час допиту неповнолітніх Коновалова В.О. пропонує дотримуватись таких рекомендацій: створювати обстановку допиту, найбільш сприятливу для встановлення психологічного контакту; бути ввічливим та уважним, маючи на увазі підвищену самооцінку неповнолітнього, відчуття гідності; особливу увагу звертати на формування запитань – вони повинні мати зрозумілу, чітку форму, бути доступними та зрозумілими неповнолітньому; врахувати віковий та інтелектуальний розвиток; не вживати складні терміни. Відповіді слід записувати, зберігаючи мовні особливості допитуваного. Для встановлення належного психологічного контакту корисно завести з

неповнолітнім розмову на абстрактну тему, що представляє для нього інтерес, з'ясувати його стосунки з однолітками, дружні зв'язки, поведінку у школі і сім'ї тощо [3, с. 119].

Під час допиту необхідно звертати увагу на емоційний стан неповнолітнього, його реакції. Потрібно з'ясувати, чи не налякана особа, не піддавалася погрозам. Однак слід пам'ятати, що неповнолітні іноді без істотних причин, виходячи з емоційних спонукань, спотворюють реальні факти, відмовляються давати показання. В таких ситуаціях слідчий повинен набратися терпіння і за допомогою залученого спеціаліста усунути подібну негативну установку.

Лише дотримання суб'єктом розслідування запропонованих криміналістичних рекомендацій щодо організації та проведення допиту неповнолітніх учасників кримінального провадження, а також обов'язкової процесуальної процедури такого виду допиту, на наш погляд, є запорукою отримання достовірних, надійних, об'єктивних показань від неповнолітнього, які в подальшому займуть своє місце в загальній системі джерел доказів та сприятимуть встановленню істини в кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Андрусенко С.В. Особливості застосування методів психологічного впливу при допиті неповнолітнього / Андрусенко С.В., Романюк Г.С. Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 19 лют. 2010 р.). – Одеса : ОДУВС, 2010. – 450 с.

2. Криміналістика. Академічний курс: підручник / [Т.В. Варфоломеева, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров та ін.]; Акад. адвокатури України. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 495 с.

3. Криміналістика: [підручник] / [В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.]; за ред. В.Ю. Шепітька. – 5-те вид., перероб. та доп. – К.: Ін Юре, 2016. – 640 с.

Фазан Вікторія Миколаївна,
курсант 3-го курсу ННІ № 3 НАВС
Науковий керівник: **Антонюк П.Є.,**
професор кафедри криміналістики та
судової медицини, к.ю.н.

ТАКТИЧНІ ЕТАПИ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Огляд місця події – це невідкладна слідча (розшукова) дія, спрямована на встановлення, фіксацію і дослідження обстановки, пов'язаної з подією правопорушення, слідів правопорушення та правопорушника, інших фактичних даних, що вказують на механізм події та інші обставини, важливі для провадження.